



Balsų klegesys jį sugražino į Šv. Sulpicijų. Choras skirstėsi, bažnyčia netrukus užsidarys. Verčiau būčiau pabandęs melstis, tarė sau. Vis geriau nei sėdėti ant kėdės ir tuščiai klaidžioti mintimis. Bet melstis? Neturiu jokio noro. Esu apsėstas katalikybės, apsvaigęs nuo smilkalų ir žvakių kvapo, negaliu nuo jos atsitraukti, mane iki ašarų gaudina jos maldos, visiškai užvaldo jos psalmės ir giesmės. Bodžiuosi savo gyvenimu, pavargau nuo savęs, bet kad dėl to pradėčiau gyventi naujai – toli gražu! Be to... be to... kad ir kaip susijaudinčiau koplyčiose, vos tik išeinu laukan, vėl tampu šaltas ir abejingas. Iš esmės, tarė sau pakildamas ir sekdamas paskui saujelę žmonių, kurie raginami patarnautojo judėjo durų link, iš esmės mano linksmybių išsunkta širdis surambėjo, esu niekam tikęs.

JORIS-KARL HUYSMANS, „En route“*

* Išverstų į lietuvių kalbą kūrinių pavadinimai rašomi lietuviškai, neverstų – originalo kalba. (Čia ir toliau – vert. past.)



Visus mano liūdnos jaunystės metus Huysmansas man buvo pakeleivis, ištikimas draugas – nė karto juo nesuabejojau, nė karto nekilo pagunda jį mesti ar pasirinkti kitą temą. O tada vieną 2007-ųjų birželio popietę, ilgai delsęs, atidėliojęs kiek įmanoma ir net daugiau, nei galima, priešais Paryžiaus 4 Sorbonos universiteto komisiją apsigyniau daktaro disertaciją: „Jorisas-Karlas Huysmansas, arba Tunelio pabaiga“. Jau kitą rytą (o gal net tą patį vakarą, sunku tiksliai pasakyti, mano disertacijos gynimo vakaras buvo vienišas ir stipriai persunktas alkoholio) supratau, kad ką tik baigėsi vienas mano gyvenimo etapas, ir tikriausiai pats geriausias.

Mūsų vis dar vakarietiškos ir socialdemokratinės visuomenės taip nutinka visiems, kurie baigia studijas, nors dauguma to nesuvokia, ar bent jau ne iš karto, nes yra apsėsti pinigų, o gal vartojimo manijos, pastaroji apninka pačius primityviausius, tuos, kuriems išsivysto itin stipri priklausomybė

nuo tam tikrų produktų (visgi tokių mažuma, didžiąją dalį, rimtesnę ir brandesnę, akina pinigai, šis „nepailstantis Protėjas“), tačiau dar labiau juos apsėdęs noras įrodyti savo vertę, išsikovoti pavydėtiną socialinę padėtį pasaulyje, kuri jie, įaudrinti savo garbinamų vienadienių ikonų – sportininkų, mados ar interneto portalų kūrėjų, aktorių, manekenių, – kupini vilčių vaizduojasi kaip konkurencijos lauką.

Dėl įvairių psichologinių priežasčių, kurioms analizuoti neturiu nei kompetencijos, nei noro, aš akivaizdžiai prie šio modelio nepritapau. 1866 metų balandžio 1 dieną aštuoniolikametis Jorisas-Karlas Huysmansas pradėjo savo karjerą kaip Vidaus ir religinių reikalų ministerijos šešto rango valdininkas. 1874-aisiais jis savo lėšomis išleido pirmą eilėraščių proza rinkinį „Le drageoir à épices“, kuris, išskyrus itin draugišką Théodore'o de Banville'io straipsnį, susilaukė menko kritikų dėmesio. Taigi jo gyvenimo kelio pradžia nebuvo kažkuo ypatinga.

Huysmanso valdininkiškas gyvenimas ėjo savo vaga, kaip ir apskritai visas jo gyvenimas. 1893 metų rugsėjo 3 dieną už nuopelnus valstybės tarnyboje jam buvo įteiktas Garbės legiono ordinas. 1898-aisiais sukaupęs privalomus trisdešimt tarnybos metų – atskaičius atostogas dėl asmeninių priežasčių – išėjo į pensiją. Per tą laiką ištaikė progų parašyti kūrinį, kuriuos beskaitydamas po daugiau nei šimto metų jį pradėjau laikyti savo draugu. Apie literatūrą yra prirašyta daug, galbūt net per daug (ir kaip šios srities specialistas jaučiu galiu apie tai kalbėti geriau nei bet kas kitas). Ir vis dėlto nėra sunku apibrėžti, kur slypi literatūros, šio prieš mūsų akis žlungančios Vakarų

kultūros *didžiojo meno*, savitumas. Muzika, kaip ir literatūra, gali lygiai taip pat sudrebinti, sukresti emociškai, sukelti giliausią liūdesį ar ekstazę. Tapyba, kaip ir literatūra, gali apstulbinti, paskatinti naujai pažvelgti į pasaulį. Tačiau tik literatūra leidžia pajusti ryšį su kitu, su jo dvasia, su visa jo esybe, silpnybėmis ir stiprybėmis, ribotumu, menkumu, įsitikinimais; su tuo, kas žmogų jaudina, domina, traukia ar atstumia. Tik literatūra leidžia užmegzti ryšį su žmogaus vidiniu pasauliu šiam jau mirus, netgi glaudesnį, atviresnį, gilesnį nei bendraujant su draugu – kad ir kokia gili ir tvirta būtų draugystė, kalbėdamiesi niekada neatsiveriame taip nuoširdžiai, kaip priešais baltą popieriaus lapą kreipdamiesi į nepažįstamąjį. Suprantama, stiliaus savitumas, sakinių skambesys literatūroje užima svarbią vietą – nereikia sumenkinti ir rašytojo minčių gilumo bei originalumo. Vis dėlto rašytojas, visų pirma, yra žmogus, kuris esti savo knygoje, svarbu ne kaip gerai ar kaip blogai jis rašo, svarbiausia, kad rašo ir iš tiesų esti savo knygoje (keista, kad tokia paprasta, iš pirmo žvilgsnio nereikšminga aplinkybė iš tiesų yra tokia svari ir kad šį akivaizdų ir lengvai pastebimą dalyką taip menkai nagrinėjo įvairių krypčių mąstytojai: kadangi visi žmonės iš principo turi būties po lygiai, nepriklausomai nuo jos kokybės, visi iš principo *esti* daugiau ar mažiau vienodai; ir vis dėlto, prabėgus keletui šimtmečių, ne tokį įspūdį palieka rašytojai – pernelyg dažnai puslapiuose, labiau įkvėptuose to laikmečio dvasios nei unikalios asmenybės, sklando neaiški būtybė, vis blyškesnė ir vis labiau beveidė). Todėl mylima knyga visų pirma yra knyga, kurios autorius

mus pakeri, su kuriuo norime vėl susitikti, leisti dienas. Visus septynerius metus, skirtus disertacijai, praleidau Huysmanso, kuris beveik visada buvo šalia, draugijoje. Huysmansas gimė Siužė gatvėje, gyveno Sevro ir Mesjė gatvėse, mirė Šv. Placido gatvėje ir buvo palaidotas Monparnaso kapinėse. Žodžiu, beveik visas jo gyvenimas prabėgo 6-ojoje Paryžiaus apygardoje – taip, kaip jo profesinis gyvenimas, trukęs daugiau nei trisdešimt metų, prabėgo Vidaus ir religinių reikalų ministerijos kabinetuose. Universiteto metais aš taip pat gyvenau 6-ojoje apygardoje, drėgname, šaltame ir, blogiausia, itin tamsiame kambaryje – langai žvelgė į miniatiūrinio, kone šulinio dydžio, vidinio kiemo pusę, iš pat ryto reikėdavo įjungti šviesą. Gyvenau skurdžiai, ir jei kas nors manęs būtų paklausęs vienoje iš tų apklausų, kurios periodiškai siekia „užčiuopti jaunimo pulsą“, be abejonės, savo gyvenimo sąlygas būčiau apibūdinęs kaip „gana sudėtingas“. Vis dėlto, apsigynęs disertaciją, kitą rytą, (o gal dar tą patį vakarą) pirmiausiai pagalvojau, kad praradau kažką neįkainojamo, kažką, ko niekada nebesusigrąžinsiu, – savo laisvę. Ne vienus metus naudodamasis tuo, kas dar liko iš merdėjančios socialdemokratijos (studijų stipendijomis, plačiai išvystyta nuolaidų ir socialinių lengvatų sistema, prasto, bet pigaus maisto universiteto valgykla) galėjau visą laiką skirti savo pasirinktai veiklai: neribotiems intelektualiams pašnekiesiems su draugu. Kaip teisingai pastebėjo André Bretonas, Huysmanso humoras išskirtinis: tai nesavanaudiškas humoras, suteikiantis skaitytojui pranašumą, leidžiantis jam pirmam pasijuokti iš autoriaus, iš graudžių,

žiaurių ar juokingų aprašymų pertekliaus. O man šis nesavanaudiškumas praverė labiau nei bet kam kitam, kai atsiimdavau savo salierų salotas ar menkės maltinukų porcijas viename iš tų metalinių, skyreliais suskirstytų ligininės padėklų, kuriuos universiteto valgykla „Bullier“ dalydavo savo nelaimėliams lankytojams (šiems aiškiai nebuvo kur eiti, jų tikriausiai nepriėmė jokia kita pakenčiama universitetinė valgykla, bet jie turėjo studento pažymėjimą ir niekas jo negalėjo iš jų atimti). Galvodamas apie Huysmanso epitetus, apie *beviltišką* sūrį, apie *atgrasią* žuvį, įsivaizduodamas paveikslą, kurį Huysmansas nutapytų, jei pamatytų tuos kaip kalėjime į skyrelius sudalytus metalinius padėklus, universiteto valgykloje „Bullier“ jausdavausi ne toks nelaimingas ir ne toks vienišas.

Tačiau visa tai baigėsi. Žiūrint bendriau, baigėsi mano jaunystė. Netrukus (ir, be abejonės, kuo greičiau) turėjau įsisukti į akademinės karjeros procesą. Ir tai manęs nė kiek nedžiugino.